

De universiteiten van Groningen en Maastricht bieden sinds een paar jaar een Togamaster aan. De opleiding moet de kloof tussen de theorie van de rechtenstudie en de praktijk overbruggen. Wat houden de masters in en zijn ze succesvol? Betrokkenen aan het woord.

Togamasters in Groningen en Maastricht

Overbrugging tussen theorie en praktijk

Vera Spaans
journalist

Maastricht

Ze werkte al een jaartje als juridisch medewerker, maar doorstromen naar de advocatuur wilde niet echt lukken. Daarom besloot Hiltje van der Ende (25) te verhuizen naar Maastricht, om hier de Togamaster te volgen. 'Ik wilde dit vooral voor mijn eigen ontwikkeling', zegt Van der Ende. 'Maar het leek me ook goed om zo de overstap naar de advocatuur te vergemakkelijken'. Ze zocht een baan bij een klein strafrechtkantoor. 'De meeste kleine kantoren hebben een civiele praktijk. Soms doen ze er hooguit wat strafrecht bij'. De opzet is geslaagd: inmiddels werkt ze als advocaat-stagiaire bij Heuvelmans in Venlo. Door de Togamaster is ze zelfverzekerder geworden, zegt ze zelf. 'Ik denk nu sneller: dit kan ik ook in de praktijk'.

Klopt, zegt Dorothé Garé, advocaat-

docent bij de Togamaster in Maastricht. 'Wij zeggen tegen de studenten: dúrf. Pak die telefoon, en ga aan de slag'. De meeste studenten hebben geen idee wat hun in de praktijk te wachten staat. 'We gingen een keer naar de rechter-commissaris. Iedereen kwam strak in het pak. Ze waren zwaar gechoqueerd dat de rechter-commissaris gewoon een open blouse had, en warrig haar. Hier leer je dat je een rechter ook gewoon een mens is, met wie je kunt bellen'.

Garé werkt al jaren mee aan de Togamaster. Eerst was deze opleiding een studieblok in de reguliere opleiding.

'Ik denk nu sneller: dit kan ik ook in de praktijk'

Togamaster Maastricht

Hier draaien studenten mee op een advocatenkantoor, en volgen zij daarnaast de vakken uit de beroepsopleiding.

Bedoeld voor: afgestudeerde juristen

Deelnemers: maximaal 12 studenten

Duur: vijf maanden

Kosten: zesduizend euro

Studenten draaiden, na een aantal theoriecolleges, mee op het kantoor van de advocatenpraktijk. Wegens bezuinigingsmaatregelen moest deze opleiding worden opgeheven. 'We hadden maar plaats voor 48 studenten per jaar, terwijl er vijf advocaten fulltime werkzaam waren. Dat was niet langer rendabel'. Sinds 2001 is de Togamaster daarom een niet-gesubsidieerde, postdoctorale opleiding. 'We wilden er niet mee ophouden', zegt Garé. 'We hadden in de vijftien jaar dat de Advocatenpraktijk bestond heel goede contacten opgedaan

.....
Hiltje van der Ende:
'De Togamaster is veel meer
dan meelopen. Hier ben
jij degene die alles doet.
De advocaat kijkt mee'
.....

Foto: Roel Geenen

met de rechtbank en het Openbaar Ministerie'. De opleiding werd verlengd tot vijf maanden, en opengesteld voor afgestudeerde juristen.

'Studenten doen het werk, en wij kijken mee', zegt Garé. Werk dat door hen wordt verricht, wordt soms ook in rekening gebracht, tegen het tarief van 150 euro per uur. 'Dat doen we alleen wanneer het geen uitzoekwerk is, of dingen die ik bijvoorbeeld zelf veel sneller had gekund'. Dat de studenten niettemin 6.000 euro moeten betalen, is noodzakelijk om de opleiding kostendekkend te kunnen houden. Garé: 'Ik ben meer dan de helft van mijn tijd kwijt aan begeleiding'.

Van der Ende vindt het collegegeld fors. 'Voor mij was het niet zo'n probleem. Ik had tijdens mijn werk als juridisch medewerker gespaard voor de opleiding. Maar ik denk dat het bedrag veel andere mensen weerhoudt van deelname. Vijf jaar rechten studeren is net zo duur als vijf maanden de Togamaster'.

Een belangrijk voordeel van de Maastrichtse Togamaster is dat je vrijstellingen kunt krijgen voor het onderwijs van de beroepsopleiding van de Orde van Advocaten. De toetsen zijn nog wel verplicht, maar tijdens de Togamaster

Togamaster Groningen

Theoretisch gedeelte: seminar rechtspraktijk, met geschilbeslechting, beroepshouding en schrijfvaardigheid. Praktijkgedeelte: drie keer twee weken snuffelstage, en vijf maanden een lange stage bij het OM of de rechtbank, of twee keer tweeënhalf maand stage bij een advocatenkantoor.

Bedoeld voor: rechtenstudenten die de bachelorfase hebben afgerond

Deelnemers: maximaal 13 studenten

Duur: anderhalf jaar
Kosten: regulier collegegeld, studenten ontvangen tijdens hun stage een vergoeding van 450 euro per maand.

wordt het merendeel van het onderwijs van de beroepsopleiding aangeboden door verschillende docenten uit de praktijk. ‘Studenten hebben zo een extra verkoopargument bij sollicitaties’, zegt Garé. ‘Zij hoeven niet meer één dag per week naar de beroepsopleiding, en kunnen direct fulltime aan het werk’.

In de huidige arbeidsmarkt is dat misschien minder van belang, geeft ze toe. ‘Zes jaar geleden lag dat heel anders. En ook nu speelt het nog wel, bijvoorbeeld als mensen pas op latere leeftijd aan de studie beginnen’. Als de kantoren wel de beroepsopleiding willen betalen, raadt Garé haar oudstudenten te allen tijde aan dit te doen.

‘Studenten doen het werk, en wij kijken mee’

‘Het is een extra investering, en de beroepsopleiding is enorm goed voor je contacten met andere kantoren’.

Groningen

Van der Ende, die in Groningen rechten had gestudeerd, had ook in Groningen de Togamaster kunnen doen. Deze bestaat sinds 2003, en is mede opgericht

door Rob Geene, partner bij Geene Advocaten en oud-deken van het arrondissement Assen. ‘De meeste rechtenstudenten uit Groningen vertrekken na hun afstuderen naar het westen’, zegt Geene. ‘Advocatenkantoren moesten veel te veel moeite doen om goede stagiaires te vinden’. Zijn idee bleek ook te leven bij de Rijksuniversiteit Groningen, en een samenwerking was snel gevonden. ‘Deze master dient allerlei doelen’, zegt Geene. ‘Studenten krijgen een betere opleiding, en worden gestimuleerd in de regio te blijven werken’.

De Groningse Togamaster duurt anderhalf jaar, en maakt deel uit van het regulier bachelor-mastersysteem. Studenten volgen een gewone afstuderrichting in staats-en bestuursrecht, strafrecht, bedrijfsrecht of privaatrecht in een, zoals coördinator Frank Vermeer het uitdrukt, ‘ingedikte’ vorm. De Togamaster zelf bestaat uit een theoretisch gedeelte, met vakken als geschilbeslechting en schrijfvaardigheid, en twee stages. Tijdens de eerste stage lopen studenten drie keer twee weken mee bij het Openbaar Ministerie, de rechtbank en een advocatenkantoor in de omgeving. Dit is bedoeld als oriëntatie op de latere lange stage. ‘Voor de instanties is zo’n periode van twee weken eigenlijk alleen een last’, zegt Vermeer. ‘Maar later krijgen ze er een stagiaire voor vijf maanden voor terug. Bovendien: zeker het OM en de rechtbank zien het aanbieden van een snuffelstage als een taak’.

Dat de Togamaster is bedoeld om studenten te stimuleren werk te zoeken in de regio, bestrijdt Vermeer. ‘Wij willen met deze opleiding vooral een beter beeld geven van de toepassing van het recht. Dit is, voor zover ik weet, de enige opleiding met een verplichte stage. Dat is een verrijking van je opleiding’. De feiten zijn niettemin dat ongeveer zeventig procent van de studenten, in elk geval tijdelijk, blijft hangen bij hun stageplaats. ‘Voor stagiaires bij de rechtbank en het Openbaar Ministerie geldt uiteraard dat zij eerst de Raio moeten volgen voor zij vast in dienst komen’, zegt Vermeer. ‘Ze krijgen daarbij geen voorrang’.

‘Als het de bedoeling was dat meer studenten in Groningen zouden blijven, is dat bij mij gelukt’, zegt Dirk Rietberg

(29). Hij werkt sinds 1 november bij Trip Advocaten in Groningen – nog voor zijn afstuderen. ‘Mijn lange stage was in tweeën geknipt. Na tweeënhalf maand ken je een kantoor wel, en ik vond het erg leuk om twee kantoren van binnen te zien’. Zijn eerste periode was bij De Jonge Peters Rimmelink in Deventer, de tweede bij Trip. ‘Ik heb er veel profijt van gehad dat ik al vijf maanden werkervaring had’, zegt Rietveld. ‘Mijn baan bij Trip is behoorlijk soepel begonnen’.

Hij doet op dit kantoor arbeidsrecht en bestuursrecht. ‘Het was leuk om met een groep gemotiveerde studenten de praktijk te leren kennen’, zegt Rietveld. ‘Al had ik het leuker gevonden als het onderwijs iets meer op de praktijk gericht was, bijvoorbeeld gericht op alternatieve vormen van geschilbeslechting, zoals mediation’.

Verschillen...

Het is het grootste verschil tussen de Togamasters in Groningen en Maastricht: in Groningen wordt de stage ingebed in een wetenschappelijk kader, met een scriptie en tentamens, in Maastricht gaan studenten direct de praktijk in. ‘Wij hebben hier een kantoortuin, waar elke student zijn eigen bureau heeft’, zegt Dorothé Garé van Maastricht. ‘In Groningen doen ze het wetenschappelijk onderwijs dunnetjes over. Hier is de student al echt aan het werk, en kijkt de advocaat-docent alleen mee’.

De leukste zaak die Hiltje van der Ende tijdens haar Master deed, was een strafzaak voor iemand die werd verdacht van openlijke geweldpleging. ‘Dat deed ik samen met Dorothé Garé. De eis was drie jaar, uiteindelijk werd het tweehonderd uur taakstraf en vier maanden voorwaardelijk. Ik heb het pleidooi voorbereid en het hele dossier doorgewerkt. Er waren heel veel getuigen. De verklaringen rammelden aan alle kanten. De Togamaster is veel meer dan meelopen. Hier ben jij degene die alles doet. De advocaat kijkt mee’.

Dirk Rietberg vond de snuffelstage het leukste onderdeel van zijn Togamaster. ‘Die stage is weliswaar heel hapsnap, in twee weken kun je niet zoveel, maar je krijgt wel een goed beeld van de praktijk. Bij het Openbaar Ministerie en de

.....
Dirk Rietberg: 'Ik ben wel blij dat ik een keer in de raadkamer heb mogen snuffelen'
.....

Foto: Marco Tjassing

rechtbank liep ik echt mee, op het advocatenkantoor waar ik twee weken was, heb ik wel werk kunnen doen, zoals het schrijven van notities.'

Een ander verschil tussen Groningen en Maastricht, is de selectie. In Maastricht is iedereen welkom, Groningen heeft een selectieprocedure waar wordt gekeken naar studieresultaten, cv en motivatie. Best pittig, vindt Rietberg. 'Er werd ook sterk gelet op stressbestendigheid en planning. Je loopt vier dagen per week stage, de vijfde dag is voor je vakken. Ik had ervoor gezorgd dat ik voor mijn stage al mijn vakken al af had, en heb die vijfde dag gebruikt voor het schrijven van mijn scriptie.'

Een selectieprocedure zou in Maastricht ook een goed idee zijn, zegt Van der Ende. 'Ik had een gemotiveerdere groep verwacht. Van een paar deelnemers vroeg ik me oprecht af wat zij hier deden. Dat is jammer, want je hebt elkaar nodig, en je kunt van elkaar beter worden. Nu komt het echt aan op je eigen discipline, anders heeft een Togamaster geen meerwaarde.'

De Togamaster in Groningen biedt een inkijkje in de drie togaberoepen. In Maastricht blijft de oriëntatie op de rechterlijke macht beperkt tot een drie-daagse snuffelstage bij de rechtbank, en stromen bijna alle deelnemers door naar de advocatuur. Rietberg heeft geen moment getwijfeld over zijn keuze.

Masterclass Rechtspraktijk, Universiteit Utrecht
Colleges, aangevuld met twee stages van elk zes weken op een advocatenkantoor
Bedoeld voor: rechtenstudenten in de tweede fase van hun masteropleiding (niet Criminologie of Notariële Recht)
Deelnemers: maximaal 22 studenten
Duur: vier maanden
Kosten: regulier collegegeld. Juristen die al zijn afgestudeerd, betalen 450 euro. Deelnemers ontvangen tijdens de stages geen vergoeding.

'De manier van werken als advocaat staat me meer aan. Bovendien is de beroepsopleiding een goede start van je loopbaan. Maar ik ben wel blij dat ik een keer in de raadkamer heb mogen snuffelen, en achter de schermen van het OM heb kunnen kijken. Dat is voor elke advocaat een meerwaarde.'

De buitenstaanders

Dat studenten in Groningen en Maastricht zich zo grondig voorbereiden op een baan in de advocatuur, begint pas langzaam door te dringen bij grote advocatenkantoren in de Randstad. NautaDutilh, Freshfields, Loyens & Loeff of Allen & Overy hebben geen speciale afspraken met de opleidingen voor kan-

'Vijf jaar rechten studeren is net zo duur als vijf maanden de Togamaster'

toorbezoeken of andere wervingsactiviteiten. 'Het valt natuurlijk op, wanneer iemand met een Togamaster op zijn cv solliciteert', zegt Fleur Tonies, hoofd Recruitment bij Freshfields. 'Al klinkt de Togamaster wel als droogzwemmen, terwijl je eigenlijk al klaar bent voor de advocatuur. Studenten die bij ons solliciteren, weten dat zij ook hier een opleiding krijgen.'

'Het is goed te weten dat universiteiten zich steeds meer bezig houden met de vraag van de markt', zegt Willemijn Arends, Manager Training en Recruitment bij NautaDutilh. 'Maar er lijkt wel een wildgroei te ontstaan van dit soort opleidingen. Het is nauwelijks bij te houden.'

De Universiteit Utrecht heeft een togatraject voor de bachelorfase van de rechtenstudie, en een Masterclass rechtspraktijk. Ook overweegt de Universiteit Utrecht een Academie voor de Advocatuur op te starten (zie elders in dit blad). Rob Geene zou het toejuichen wanneer elke faculteit een vergelijkbare Master zou beginnen. 'Wij in het noorden geloven erin.'